

AUGUSTIN MOCANU

Ion Taloș - 85

În anii de după Al Doilea Război Mondial, la Cluj, unde am învățat vreme de un deceniu (1947-1957) ca normalist și apoi ca student la filologie, am avut prilejul să intru în lumea tineretului studios. Atunci m-a ajutat norocul să-l cunosc pe Ion Taloș ca elev la școala normală și ca student, coleg de an și de cameră. Mă uitam la el cu un strop de invidie, dar îl și admiram fără să i-o spun. Nici nu visam să ajung vreodată ca dânsul. Era un tânăr prezentabil, foarte activ, ordonat, harnic și stăruitor, cu mare voință de a învăța pentru a dobândi o pregătire cât mai înaltă.

Seriozitatea, perseverența și dorința de afirmare în domeniul cercetării împreună cu simțul responsabilității și cu îndrumările de specialitate oferite prietenește de către ilustrul său mentor Ion Mușlea, părintele Arhivei de Folclor a Academiei Române, i-au deschis calea de a se manifesta cu toată energia tinerească de care dispunea la 23 de ani când a terminat studiile universitare și a obținut un post de cercetător în colectivul de folclor de la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară din Cluj. De asemenea, în acei ani de început promițător, tânărul Ion Taloș a beneficiat de o colaborare de excepție cu marele poet și filosof Lucian Blaga și s-a bucurat de prietenia lui Ovidiu Bîrlea, folclorist de frunte al acelor ani.

Chiar de la început, preocupările cercetătorului Ion Taloș - savantul de talie și recunoaștere europene de azi - cuprindeau un larg câmp de probleme. Și-a adâncit și lărgit mereu baza teoretică de cunoaștere în domeniu, și-a extins sfera de studiu de la cercetarea spațiului național către cel continental, realizând studii de folclor comparat, obiectiv pentru a cărui atingere a învățat rapid limba germană, ceea ce i-a asigurat accesul la cea mai vastă bibliografie europeană privitoare la cultura tradițională, surse de origine germană sau traduceri din diferite limbi de largă circulație.

Dacă ne-am permite să feliem activitatea științifică a lui Ion Taloș am descoperi, credem, următoarele aspecte cunoscute nouă în linii mari, ceea ce, precizăm, nu însemnează o cunoaștere exhaustivă, căci pot exista și alte chestiuni importante, abordate de savant, care însă nu ne-au ajuns sub priviri.

1. Consider că este foarte util, pentru cunoaștere, să urmărim, fie și numai sumar, dinamica muncii și afirmării treptate a lui Ion Taloș ca cercetător de excepție, devenind un veritabil savant, de-a lungul ultimelor patru-cinci decenii din secolul trecut și începutul secolului nostru.

a. în 1957 a absolvit filologia la Univeritatea „Victor Babeș” din Cluj și a fost angajat ca cercetător în domeniul culturii populare tradiționale, la colectivul de folclor de la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară din același centru;

b. în anii 1966-1967 și 1970-1971 urmează cursuri de specializare în studiul comparat al baladei populare europene la Deutsches Volksarchiv din Freiburg;

c. în 1970 devine doctor în științe filologice al Universității din București cu teza *Meșterul Manole*, avându-l îndrumător științific pe prof. univ. dr. Mihai Pop;

d. între anii 1969 și 1986, după înaintașii săi - Ion Mușlea și Dumitru Pop - conduce Sectorul de Etnografie și Folclor al Centrului de Științe Sociale din cadrul Filialei din Cluj a Academiei R.P.R.;

e. a întemeiat *Anuarul de folclor* și, între 1980 și 1985, a scos vol. I - IV;

f. în perioada anilor 1978-1983 este lector de limba română la Universitatea din Köln și din 1985, profesor la aceeași instituție de învățământ superior;

g. din 1986 până în 2001, la pensionare, predă literaturi populare romanice la Universitatea din Köln, unde, în 1993, obține titlul de doctor docent - Privatdozent;

h. ca recunoaștere a valorii operelor sale, i se acordă distincțiile: *Premio Internazionale di Studi Demoetnoantropologici G. Pitrè - S. Salomone Marino*. Citta di Palermo. Edizione 2003 și *Premiul „Timotei Cipariu” al Academiei Române*, pe anul 2004;

i. devine membru al UR, Filiala Cluj și al mai multor societăți internaționale de etnoantropologie;

j. colaborează la un însemnat număr de periodice de specialitate editate în română, franceză sau germană, cu apariții în țară sau în afară și a unor volume de studii și cercetări cu caracter de culegeri colective.

2. Ion Taloș consideră că, în procesul cercetării, *măria sa textul* trebuie avut în vedere *întâi și mai presus de toate*. „*Corpusul de texte este, pentru cercetările de literatură populară, tot așa de important, cum sunt corpusurile de documente sau de inscripții latine sau grecești pentru istoric.*” (Cununia fraților și Nunta Soarelui..., București, 2004, p.373)

În genere, textele supuse cercetării se află împrăștiate în: colecții tipărite, diferite cotidiene și periodice, manuscrise particulare, fondurile arhivelor de foclor etc. Dar să nu uităm că există și creații care s-au retras din viața activă și duc o existență pasivă în memoria membrilor unor colectivități rurale, căci folclorul este creația lumii satului românesc. Ion Taloș a supus cercetării atât texte înregistrate, cât și producții culese personal din teren, pentru descoperirea cărora a călcat multe drumuri și cărări ale lumii satului. Masiva monografie *Cununia fraților și Nunta Soarelui. Incestul zădărnicit în folclorul românesc și universal* însumează 959 de pagini și adună 528 de creații în proză sau în versuri, bază documentară depășită numeric doar de corpusul *Miorița*, publicat de Adrian Fochi în 1964, alcătuit din 930 de documente.

Un alt exemplu la fel de edificator îl constituie corpusul de texte al subiectului folcloric *Meșterul Manole*. În monografia publicată în 1973, autorul prezintă un tabel cuprinzând 165 de texte, grupate pe tipuri cu denumiri geografice. Din acestea, 61, adică mai mult de o treime, reprezintă creații culese de Ion Taloș. Demn de reținut aici este faptul că primul text având titlul *Colinda zidarilor* l-a cules de la părinții săi: Ilca și Gavril Taloș din Prodănești, jud. Sălaj, în august 1957. Volumul *Meșterul Manole II. Corpusul de texte al variantelor românești*, apărut abia în 1997, conține 280 de documente, din care 242 sunt texte poetice și 38, legende în proză.

3. Chiar numai la o privire de ansamblu, statistica creației științifice a lui Ion Taloș impresionează prin diversitatea subiectelor abordate, mulțimea materialelor publicate și, în bună măsură, prin mărimea paginației.

Prima parte a volumului omagial ocazionat de împlinirea vârstei de 75 de ani: *Romania Occidentalis - Romania Orientalis*, Cluj-Napoca 2009, 704 pp., ocupând paginile 7- 32, se încheie cu *Bibliografia* completă a operei savantului, situația din anul 2009, căreia i-am adăugat aparițiile ulterioare: *Monografii* – 9 volume; *Studii și articole* – peste 200 titluri; *Ediții și traduceri* - 10; *Manual* - 1; *Bibliografii* - 6; *Recenzii* - peste 100; *Lucrări în manuscris* - 2; *Conferințe și comunicări* - 14; *Interviuri* - 4.

În prezent, după zece ani, se înțelege de la sine că cifrele anterioare nu toate mai pot fi luate ca absolute. Ceea ce știm este că în 2013 a ieșit de sub tipar superba lucrare *Omul și leul. Studiu de antropologie culturală*. De asemenea trebuie să nu uităm că urmașii lui Ion Mușlea au continuat cu credință orientarea și proiectele mentorului, lucrând la elaborarea treptată a *Enciclopediei culturii tradiționale românești*. Ion Cuceu afirmă că „*O nouă rază de lumină se întrevede în 1957, când în Institutul de Lingvistică și Istorie Literară a fost angajat tânărul Ion Taloș, alături de alți cercetători lingviști și istorici literari.*” (*Romania Occidentalis - Romania Orientalis*, p.147). În această viziune, este firesc ca și

numărul grupei *Lucrări în manuscris* să urce cu câteva, adăugându-se titlul - *Catalogul tipologic al colindelor românești*, operă la care Ion Taloș s-a angajat în 1965 și a lucrat la realizarea ei mai mulți ani.

4. Fără discuție că sâmburele valoric al întregii creații științifice a savantului, prof. univ. dr. Ion Taloș, nume de excepție care merită să primească în față prescurtarea - *acad.* - îl constituie cele 9 monografii, deoarece în ele se află rezultatul caracteristic de ansamblu al mării opere a Domniei Sale, însumând nu mai puțin de 3720 pag., cele mai multe în *format academic*. Cărțile care constituie miezul de aur al contribuției lui Ion Taloș la cercetarea și cunoșterea culturii tradiționale românești și europene sunt:

- * 1970, *Jertfa zidirii în obiceiurile și legendele europene*, București, 226 pag.
 - * 1973, *Meșterul Manole. Contribuție la studiul unei teme de folclor european*, [I], București, 470 pag.
 - * 1997, *Meșterul Manole II. Contribuție la studiul unei teme de folclor european. Corpusul variantelor românești*, București, 491 pag.
 - * 2001, *Gândirea magico-religioasă la români. Dicționar*, București, XVII+278 pag.
 - * 2002, *Petit Dictionnaire de mythologie populaire roumaine*. Grenoble, 213 pag.
 - * 2004, *Cununia fraților și Nunta Soarelui. Incestul zădărnicit în folclorul românesc și universal*. București, 959 pag.
 - * 2007, *Lupta voinicului cu leul. Mit și inițiere în folclorul românesc*. București, 59 pag.
 - * 2008, *Valea Gurghiului. Monografie etnologică*. Coordonatori: Ion Mușlea, Dumitru Pop, Ion Taloș. Ediția a doua îngrijită de Ion Cuceu, Cluj-Napoca, 358 pag.+26 planșe.
 - * 2013, *Omul și leul. Studiu de antropologie culturală*, București, 643 pag.
- Acestor importante cărți li se adaugă următoarele volume în cercetarea cărora se abordează noi teme de cultură tradițională:
- * 2016, *D'Italia Sarmizegetusa Essais sur la culture populaire romane* (Studii de cultură populară romanică), București, Editura Academiei Române, 420 pag.

* *Folclor spaniol/sefard în România*. File de istorie culturală, București, Editura Hasefer, 2017.

* *Ovidiu Bîrlea și Ion Taloș, Corespondență*, Alba Iulia, Casa de Cultură Augustin Bena, 2017

5. În acest galop nepotrivit vârstei noastre, dar caracteristic temperamentului cu care ne-a înzestrat Destinul precum și vremurilor fugătoare în care ne este dat să viețuim, am aruncat scurte priviri asupra Omului și Savantului, Ion Taloș, care s-a ținut mereu drept și demn, s-a dedicat total misiunii alese, făcându-și datoria cu credință, seriozitate și profesionalism, chiar și când împrejurările nu i-au fost tocmai favorabile.

Trecerea noastră rapidă, atât cu mintea, cât și cu simțirea prin grădina cea bogată și frumoasă a vieții și creației științifice ale D-lui prof. univ. dr. Ion Taloș, ne-a ajutat să ne facem o impresie personală cuprinzătoare asupra temei, impresie al cărei fond încercăm să-l sintetizăm în "propozițiile" de mai jos, străduindu-ne să surprindem câteva trăsături caracteristice care conferă originalitate cercetărilor acestui mare savant român:

- orientarea preferențială a cercetării către specii epice ca: balada, colinda, legenda, oprindu-se la subiecte deosebite și de mare importanță pentru cunoaștere - meșterul Manole, cununia fraților, nunta Soarelui, omul și leul;

- dezvăluirea legăturilor creației literare orale cu rădăcinile ancestrale ale culturii noastre tradiționale: gândirea mitică, creștinismul popular, filosofia populară a existenței, obiceiurile și tradițiile neamului nostru;

- fundamentarea cercetării pe studierea și cunoașterea profundă a unui mare număr de texte, pe parcurgerea unei vaste bibliografii de nivel național și european și utilizarea largă a metodei comparative, pentru a descoperi relații existente, împrumuturi posibile, influențe, importanța și sensul lor, deosebiri, aria de circulație în spațiul național și european etc;

- utilizarea în studii a unui limbaj adecvat, caracterizat prin: proprietate, varietate, claritate, precizie și printr-o construcție frazeologică firească, accesibilă, plăcută și odihnitoare, ceea ce nu însemnează coborâre în banalitate, ci, dimpotrivă, salt spre limpezimea și frumusețea clasică a stilului;

Ion Taloș s-a născut în localitatea Prodănești, jud. Sălaj, într-o familie de țărani, la 22 iunie 1934, în apropierea sărbătorii cu dublă semnificație, de la 24 iunie: *Nașterea Sf. Proroc Ioan Botezătorul*, sărbătoare creștină, și *Sânzienele* sau *Drăgaica*, străveche

sărbătoare populară cu funcții specifice. La 22 iunie, anul în curs, 2019, savantul va împlini 85 de ani. Cu prilejul acestui *eveniment important în viață* îl felicităm pentru valoarea, frumusețea și bogăția a tot ceea ce a inițiat și realizat în existența sa ca om alături de cei iubiți sufletului său și în activitatea de cercetare științifică și îi urăm sănătate deplină, ani mulți, buni, luminoși, frumoși, putere de muncă și obținerea de noi succese.

Slobozia, 30 mai 2019